

Literature Research Quarterly

Vol. 12, No. 4,

Winter 2025

pp. 63-93

Original Article

The Early Incompatible Schemas of the Same in the Two Novels *The Absolute Daily* by Haifa Bitar and *The Invention* by Simon de Beauvoir based on the Theory of Jeffrey Young

Balasem Mohseni^{1*}, Abedalaziz Hammadi², Nafiseh Delghandi³, Rasoul Balavi⁴

1. Assistant Professor of Department of Arabic Language and Literature, Dr. Ali Shariati Faculty of Letters and Humanities, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran
2. Assistant Professor of Department of Arabic Language and Literature, Payam Noor University, Iran.
3. PhD student in Arabic Language and Literature, Faculty of Persian Literature and Foreign Languages, Semnan University, Semnan, Iran.
4. Professor of Arabic Language and Literature, Faculty of Theology and Islamic Studies, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran.

Received date: 17/08/2024

Accepted date: 02/02/2025

Abstract

The postmodern novels *The Absolute Daily* by Haifa Bitar and *The Invention* by Simon de Beauvoir are the first-person narrators of the daily lives of two divorced women as the protagonists of the mentioned novels. The importance of this research is because the neurotic character of both novels makes it possible to look at the hero of the two novels with a psychotic perspective and to investigate Jeffrey Young's initial inconsistent schemas in their characters with a comparative method. This research is based on descriptive-analytical method. The study aims to have a concrete view of the society of Syria and France and reveal the effective factors in the formation of these schemas in the hero of two novels and scrutinize them with the example of the witness. The research results indicate that the heroines of these two novels are both abandoned by their husbands and suffer from the same primary

*Corresponding Author's E-mail: Email: mohseni@um.ac.ir

incompatible schemas. Both protagonists of the novel suffer from various primary maladaptive schemas of dependence/incompetence, defect/shame, and abandonment/instability (abandonment), which, in the order of their origin, depend on in/competence in them. Relying on the father in doing all the daily tasks, even doing the homework, especially at the teenage age, which is the stage of reaching independence and self-sufficiency. In addition, there is a schema of defect/shame arising from their being rejected by their spouses and their divorce by them, as well as a schema of rejection/instability caused by their shaky relationships.

Keywords: Psychoanalytic criticism; Jeffrey Young's schemas; primary maladaptive schemas; Haifa Bitar; Simone de Beauvoir.

Introduction

The link between literature and psychology has long been the focus of critics, as literature and psychology have a mutual relationship with each other. This is because "both deal with the experience of language, speech, and the realm of imagination, and literature, with its deep consideration of the inner climate and effort in expressing these worlds, having greatly contributed to the progress of psychoanalysis, and that the science of psychoanalysis has been able to process the theory of artistic creations" (Ghiyashi, 2003, pp. 168-169). "Nowadays, what is meant by psychological criticism is criticism that is based on new psychology - from Freud onwards..." (Shamisa, 2008, p. 251). "Analysis of the imaginary world, as we don't want it to wander in a vacuum, meets with psychoanalysis." (Ayotadeh, 2011, p. 155). The creation of a work of art is a full-view mirror of the artist, and this is a psychoanalytical critique that reveals the artist's heart by examining the circumstances of the artist and sometimes the characters of the story, and provides comprehensive and detailed descriptions, as if holding a microscope and scrutinizing its components carefully. One of the important topics in psychological criticism of literary text is the examination of schemas. The first person who

investigated the problem of schemas was Beck. He first mentioned the word schema in his writings. "Beck's theory about depression has four components, all of which are cognitive and are a problem that are used in cognitive therapy. These four components include self-thoughts, schemas, logical errors and cognitive triangles" (Ferry, 2013, p. 43). After him, Jeffrey Young entered the field of schemas. In this research, the similarities between the novels *The Absolute Diary* and *The Invention* are discussed, which are important pillars of comparative literature according to the opinions of the founders of the French school.

Discussion

In the novel *The Absolute Diary*, it can be seen that several issues caused the formation of the schema of abandonment/instability in the hero of the story: 1. The sudden interruption of his deep emotional connection with his wife and his request for divorce, 2. The lack of support from the family after the issue of divorce was raised and especially his father's disconnection with him.

Regarding the existence of the schema of abandonment in general, several issues make this schema bold in her: 1. Colette's marriage with Jean-Pierre and the fact that she is constantly in the service of her husband. 2. The serious illness of Jean-Pierre and Colette, which made him worry a lot and he feels that he will lose them forever. 3. The immigration of his daughter Lucine to America forever, 4. The change in the behavior of her friends towards her, especially Diana, that Monique is always looking for an opportunity to get the Christmas news of her husband Maurice's lover and the type of relationship between the two of them. Even he betrays her in friendship, 5. The change in the behavior of his wife Morris, who has been in love for many years and loved her passionately, but this love fades when Noili is found and then Maurice leaves him.

An example of Dependency/incompetence schema was found in Haifa Bitar's novel *The Absolute Diary*. The hero of the novel constantly seeks help from his father, he

is unable to do his homework without his father's help, and this problem is institutionalized in his existence. This makes him procrastinate and spend a lot of time on the issue of separation from his unmarried wife and finally end this process with a pending situation. In *The Invention*, Monique, who is a middle-aged woman, seeks to divorce and separate from her husband when Maurice enters into a relationship with another woman named Noeli and considers himself a person who is unable to do anything without others and cannot cope with his daily responsibilities and his dependence on his wife.

Regarding the hero of the novel *The Absolute Diary*, it should be said that this Defect/shame schema was formed in him when his wife, who was his first crush, left him. Here, it can be seen that because Monique, his wife, Maurice, abandoned him, he always thinks that he is unacceptable, full of flaws and unwanted, that is why Maurice preferred Noeli to him and left him.

Research methodology

This research was done with descriptive analytical method. In the descriptive part, we have mentioned all the evidences relevant to each variable, and explained the witness examples in detail. In the analytical part, we have done a deep analysis of the witness examples and revealed the factors that make the schemas in this novel bold.

Research Findings

Analyzing the thoughts, behavior and actions of the hero of the two novels, with a psychoanalytical approach and from the point of view of Jeffrey Young's therapeutic schemas, led us to the following achievements: The hero of the novel *The Absolute Diary* and *The Invention* both suffer from the same primary incompatible schemas. The primary maladaptive schemas that exist in both personalities are the dependency/incompetence schema, the defect/shame schema, and the abandonment/instability (abandonment) schema. The origin of the schema of dependence/incompetence in the hero of the novel *The Absolute Diary* is the

father's unreserved help, especially during adolescence, which is the stage of achieving independence and self-sufficiency in all matters, even doing homework, and in the hero of the novel *The Invention*, strong dependence on his wife and family, which has its roots in his childhood, as well as being in the middle age stage and struggling with the midlife crisis, which creates a sense of loneliness in people, especially women. The schema of defect/shame arises from the inattention of the spouses of the heroes of the two novels to them and their rejection and withdrawal from them, which is caused by the fact that they are left out because they are not lovable and attractive.

In the case of Monique, both characters should note that their spouses' fault finding and blame that they are not enough and valuable is also a confirmation that this schema is activated. The formation of the schema of abandonment/instability (abandonment) in the hero of *The Absolute Diary* is caused by the disconnection of the deep emotional bond between him and his wife and his request for divorce, his wife preferring someone else over him and leaving him alone for a while, not being supported by his family and being rejected by them, and being separated from his beloved child Lemi for several days. In the hero of the novel *The Invention* (Monique), the following factors play a role in making this pattern bold: the marriage of his daughter Colette with Jean-Pierre and the fact that he is devoted to his wife all the time and is not by her side as before, his daughter Lucien's migration to America forever and leaving her alone and not sharing her grief, the incurable illness of Colette and Jean-Pierre, who is deeply attached to them. He feels that he will lose them forever. The change in the behavior of his friends towards him, especially Diana, who was always his secret box, secret confidant, and patient stone, and now their friendship has actually lost color due to Diana's behavior and favoring Noeli "Morris's (his wife)" lover; because Diana has betrayed their friendship. His wife's betrayal of him and the dissolution of their many years of love and the replacement of Noeli and leaving him and divorcing him by Maurice are

some other cases in point. All these factors make the patterns bold in the hero of these two novels

Conclusion

The primary maladaptive schemas that exist in both personalities are the dependency/incompetence schema, the defect/shame schema, and the abandonment/instability schema

خوانشی بر طرحواره‌های ناسازگار اولیه همسان در دو رمان «یومیات مطلقه» هیفاء بیطار و «وانهاده» سیمون دوبووار بر اساس نظریه جفری یانگ

بلاسّم محسنی^{۱*}، عبدالعزیز حمادی^۲، نفیسه دلقندی^۳، رسول بلاوی^۴

۱. استادیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر علی شریعتی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

۲. استادیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه پیام نور، ایران.

۳. دانشجوی دکترای زبان و ادبیات عربی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران.

۴. استاد گروه زبان و ادبیات عربی، دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران.

دریافت: ۱۴۰۳/۵/۲۷

پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۱۴

چکیده

رمان‌های پست مدرن «یومیات مطلقه» هیفاء بیطار و «وانهاده» سیمون دوبووار به شیوه اول شخص روایتگر زندگی روزمره دو زن مطلقه به عنوان قهرمان رمان‌های یاد شده هستند. اهمیت این پژوهش از آن جهت است که شخصیت روان‌رنجور هر دو رمان این امکان را فراهم می‌سازد که با دیدی روان‌کاوانه به قهرمان دو رمان نگرین و به بررسی طرحواره‌های ناسازگار اولیه جفری یانگ در شخصیت آن‌ها با روشی تطبیقی پرداخته شود. این پژوهش، بر شیوه توصیفی-تحلیلی استوار است. این پژوهش برآن است تا نگرش ملموس به جامعه سوریه و فرانسه داشته و از عوامل مؤثر در شکل‌گیری این طرحواره‌ها در قهرمان دو رمان پرده برداشته و با شاهد مثال آن‌ها را مورد دقت نظر قرار دهد. نتایج پژوهش حاکی از آن است که قهرمان این دو رمان هر دو از سوی شوهرشان وانهاده شده و از طرحواره‌های ناسازگار اولیه یکسانی رنج می‌برند. هر دو

قهرمان رمان از میان انواع طرحواره‌های ناسازگار اولیه از طرحواره‌های وابستگی/ بی‌کفایتی، نقص/ شرم و رهاشدگی/ بی‌ثباتی (ترک‌شدن) رنج می‌برند، که به‌ترتیب خاستگاه آن‌ها، طرحواره وابستگی/ بی‌کفایتی در آن‌ها ناشی از استمداد از پدر در انجام تمامی وظایف روزمره حتی انجام تکالیف به‌ویژه در سن نوجوانی که مرحله رسیدن به استقلال و خودکفایی است. افزون بر این، طرحواره نقص/ شرم برخاسته از وانهادن آنان توسط همسرانشان و طلاق دادن آنان توسط ایشان، و نیز طرحواره طرد شدگی/ بی‌ثباتی ناشی از روابط متزلزل آنان است.

کلید واژه‌ها: سیمون دوبووار، طرحواره‌های جفری یانگ، طرحواره‌های ناسازگار اولیه، نقد روانکاوانه، هیفاء بیطار.

۱. مقدمه

پیوند ادبیات و روانشناسی از دیرباز مورد توجه ناقدان بوده است؛ زیرا ادبیات و روانشناسی با یکدیگر رابطه متقابل دارند؛ چرا که «هر دو با تجربه زبان، گفتار و حوزه خیال سر و کار دارند و ادبیات با غور در اقلیم درون و کوشش در بیان این عوالم، کمک شایانی به پیشرفت روانکاوی کرده و علم روانکاوی توانسته به پردازش نظریه آفرینش‌های هنری برسد». (غیاثی، ۱۳۸۲: ۱۶۸-۱۶۹) «امروزه مراد از نقد روانشناسانه، نقدی است که بر مبنای روانشناسی جدید - از فروید به بعد باشد...» (شمیسا، ۱۳۸۸: ۲۵۱). «تجزیه و تحلیل دنیای خیال، چنان چه نخواهیم که در خلأ سرگردان بماند، با روان‌کاوی تلاقی پیدا می‌کند». (ایوتادیه، ۱۳۹۰: ۱۵۵) خلق اثر هنری به گونه‌ای آینه تمام‌نمای هنرمند بوده و این نقد روان‌کاوانه است که با بررسی احوالات هنرمند و گاهی شخصیت‌های داستان از مکنونات قلبی هنرمند پرده برداشته و توصیفاتی همه‌جانبه و دقیق ارائه می‌دهد. گویی این که میکروسکوپی دست گرفته و درون اجزای آن را به دقت مورد واکاوی و دقت نظر واقع شده است. یکی از موضوعات مهم در نقد روانشناسانه متن ادبی، بررسی طرحواره‌هاست. نخستین کسی که مسأله طرحواره‌ها را مورد بررسی قرار داد، بک بود. او نخستین بار واژه طرحواره را در نوشته‌هایش مطرح ساخت. «نظریه بک درباره افسردگی چهار مؤلفه دارد که همگی شناختی هستند و مسأله‌ای هستند که در درمان شناختی کاربرد دارند این چهار مؤلفه شامل افکار خودآیند، طرحواره‌ها، خطاهای منطقی و مثلث شناختی هستند». (فری، ۱۳۹۳: ۴۳) پس از او جفری یانگ وارد حوزه طرحواره‌ها شد و این نظریه را بسط داد. نام دیگر طرحواره، تله است.

«طرحواره‌ها الگوهای نسبتاً پایداری هستند که در اثر تجارب عاطفی منفی فرد ناشی از ناکامی در نیازهای روانی بنیادین در فرد نهادینه می‌شود. این نیازهای روانشناختی عبارتند از: ۱- دلبستگی‌های ایمن به دیگران (شامل امنیت، ثبات)، ۲- استقلال، کارآمدی و حس هویت، ۳- بیان آزادانه نیازها و هیجان‌های پذیرفتنی، ۴- خودانگیختگی و تفریح، ۵- محدودیت‌های واقع‌گرایانه و خودبازداری (خودکنترلی) مفهوم طرحواره‌ها ریشه دیرینه در روانشناسی دارد که از رویکرد روانشناسی شناختی، رشد شناختی، روانشناسی خود و نظریه دلبستگی ناشی می‌شود. طرحواره‌های شناختی نشان‌دهنده شناخت بسیار تعمیم‌یافته در سطح فوق‌العاده هستند، طرحواره‌ها در برابر تغییر مقاوم هستند و تأثیر قدرتمندی بر شناخت و عاطفه می‌گذارند. طرحواره‌ها تأثیر خود را از طریق پردازش اطلاعات ناخودآگاه اعمال می‌کنند، نه از طریق انگیزه‌های ناخودآگاه و سائقه‌های غریزی. پژوهش‌ها حاکی از آن است که افراد افسرده نسبت به شرکت‌کنندگان گروه کنترل که افسرده نیستند امتیاز بیشتری در پرسشنامه‌هایی که طرحواره‌های ناکارآمد آن‌ها را اندازه‌گیری می‌کند، کسب می‌کنند». (ریزو و همکاران، ۱۴۰۲: ۱۱-۱۲)

در این پژوهش به بیان شباهت‌های میان رمان‌های «*یومیات مطلقه*» و «*وانهاده*» پرداخته می‌شود که رکن مهم ادبیات تطبیقی طبق آرای مبدعان مکتب فرانسه است. «مکتب فرانسه ارتباط میان ادبیات ملل مختلف و نیز تأثیر و تأثر آن‌ها را از یکدیگر بررسی می‌کنند، از نظر مکتب فرانسه دو اثر باید با یکدیگر ارتباط تاریخی داشته و با یکدیگر تفاوت زبان داشته باشند؛ بنابراین بررسی آثاری که در حوزه ادبیات ملی است در این حوزه نمی‌گنجد». (اصطیف، ۱۳۵۹: ۱۹-۲۰)

این پژوهش در تلاش است پاسخگوی سؤالات زیر باشد:

- قهرمانان رمان‌های «*یومیات مطلقه*» و «*وانهاده*» از چه طرحواره‌های ناسازگار اولیه‌ای رنج می‌برند؟ و کدامیک از آن‌ها سهم بیشتری را در این میان به خود اختصاص داده است؟
- خاستگاه طرحواره‌های قهرمانان رمان‌های یاد شده به چه عواملی بستگی دارد؟

۲. پیشینه پژوهش

طی بررسی‌های صورت گرفته پژوهش‌های مختلفی پیرامون رمان «*یومیات مطلقه*» نگاشته شده است. از جمله پژوهشی با عنوان «*بازتاب رنج‌های زن عرب در رمان‌های هیفاء بیطار*»، نوشته شهرام

نیازی و دیگران (۱۳۹۰)، *نشریه زن در فرهنگ و هنر*، دوره ۳، شماره ۲. نگارندگان مقاله یاد شده به این نتیجه رسیده‌اند که بیطار با نمایاندن رنج زنان در کشورهای عربی، به رو کردن واقعیت‌های تراژیک انسانی در این کشورها دست زده است. تنهایی این زنان ناخواسته است و ریشه در اجتماع مردسالار دارد و بنابراین میل به دیده شدن و گفته شدن و تجلی احساساتش رخ می‌نماید.

مقاله «خوانش ساختارشکنی تقابل‌های دوگانه در رمان «یومیات مطلقه» بر اساس دیدگاه‌های هلن سیکسو»، نوشته حامد صدقی و دیگران (۱۳۹۵)، *فصلنامه لسان‌مبین*، دوره ۲۴. نگارندگان این مقاله به این نتیجه رسیده‌اند که بیطار در این رمان به ارائه مفاهیمی چون مرکزیت زنان در زندگی، عشق آزاد و بی‌محابا، شهادت اعتراف توسط زنان و اعتراض به سنت‌های جامعه و واژگون‌سازی معیارهای جامعه پرداخته و زن از وضعیت انزوا، ترس و تسلیم به زنی فعال و کنشگر و توانا در عصر نویسندگی بدل شده است.

مقاله «تحلیل تطبیقی رمان‌های بین‌القصرین نجیب محفوظ و زن در هم شکسته سیمون دوبووار» بر اساس نقد فمینیستی نوشته عبدالأحد غیبی و دیگران (۱۳۹۸)، *نشریه پژوهش‌های ادبیات تطبیقی*، سال هفتم، شماره ۲، پیاپی (۲۰). نتایج پژوهش مذکور حاکی از آن است که هر دو نویسنده به نقد رفتارهای زن و تن‌دادن به فرودستی، تسلیم آنان در برابر نظام مردسالاری، فقر و فساد زنان و نیز تباه شدن حق و حقوقشان پرداخته‌اند. در خصوص رمان در هم شکسته باید گفت اختیار کردن همسر و معشوق دوم توسط موریس بدون اطلاع همسر اول، منع کردن لوسین (یکی از دخترانش) از ازدواج، عدم حضور وی در کنار همسر و... از نشانه‌های بارز نظام مردسالاری است.

در ارتباط با نظریه «طرحواره درمانی جفری یانگ» پژوهش‌های اندکی در حوزه زبان و ادبیات عربی و فارسی صورت گرفته است از جمله:

مقاله «تحلیل روان‌شناسانه شخصیت میلاد در رمان «خیز علی طاوله الخال میلاد» بر اساس نظریه طرحواره درمانی جفری یانگ»، از چیمن محمدی بایتمبر و محمد نبی احمدی (۱۴۰۲ش)، *مجلة الجمعية الايرانية للغة العربية وآدابها*، العدد ۶۹. دستاورد این پژوهش حاکی از آن است که میلاد دچار طرحواره محرومیت هیجانی و نقص است که خاستگاه ظهور این طرحواره‌ها، برآورده نشدن نیازهای «میلاد» به محبت، پذیرش و تربیت باثبات است و تأمل در رفتار میلاد نشانگر آن است که وی به واسطه طرحواره اطاعت، از این طرحواره‌ها می‌گریزد.

مقاله «نقد روان‌کاوانه شخصیت «وهاب» در رمان «خانه ادریسی‌ها» بر اساس طرحواره‌های

ناسازگار اولیه با تکیه بر رویکرد جفری یانگ» از سعیده صمیمی و همکاران (۱۴۰۱ش)، فصلنامه پژوهش‌های ادبی، سال ۱۹، ش ۷۵. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که بی‌مهری‌های مادر وهاب از کودکی نسبت به او زمینه ایجاد طرحواره‌ها را در وی فراهم نموده است، در نتیجه نیاز وهاب به امنیت، ثبات و پذیرش ارضا نگشته است.

پژوهش پیش‌رو از آن جهت که در حوزه نقد روانکاوانه به صورت تطبیقی به واکاوی طرحواره‌های ناسازگار اولیه در قهرمان رمان‌های «یومیات مطلقه» و «وانهاده» می‌پردازد دارای وجه تمایزی برجسته نسبت به دیگر پژوهش‌هاست؛ چرا که در پژوهش‌های پیشین تاکنون هیچ خوانش روانکاوانه‌ای در باب آثار این دو نویسنده و به‌طور ویژه طرحواره‌های ناسازگار اولیه آن هم به صورت تطبیقی صورت نگرفته است.

۳. مبانی نظری

پیش از آن که طرحواره‌ها را مورد واکاوی قرار دهیم باید خوانشی بر تعریف شخصیت داشته باشیم. پرداختن به شخصیت در این مقوله ضروری است؛ زیرا این شخصیت است که جلوه‌گاه ظهور طرحواره‌هاست و به طرحواره‌ها منصفه ظهور می‌بخشد و وجود اختلالات شخصیتی، خود، مهر تأییدی بر وجود طرحواره‌ها در یک شخصیت است. «شخصیت از واژه لاتین (Persona) گرفته شده و به نقابی اشاره دارد که هنرپیشه‌ها در تئاتر استفاده می‌کردند». (صفاری‌نیا، ۱۳۹۷: ۲ و گنجی، ۱۳۹۱: ۲۲۶)

شخصیت را می‌توان مهم‌ترین موضوع علم روانشناسی دانست. مطالعه علمی شخصیت با کارهای «آلپورت» و «موری» آغاز شد. (خلعتبری و همکاران، ۱۳۹۱: ۱)

«آلپورت معتقد است که شخصیت، یک سازمان پویا در فرد است که در آن سیستم‌های روانی-فیزیکی، رفتار و تفکر مشخصی را تعیین می‌کنند؛ بنابراین برای حمایت از منحصر به فرد بودن، او هم وراثت و هم محیط را در شکل‌گیری شخصیت مؤثر می‌داند». (شوالتز و شولتز، بی‌تا: ۳۴۴)

«مقصود از محیط، همان اجتماعی است که کودک، نخستین سال‌های زندگی‌اش را از بدو تولد تاکنون در آن گذرانده است. یعنی خانواده، مدرسه، دوستان و...» (گنجی، ۱۳۹۰: ۲۲۶) که در شکل‌گیری شخصیت نقش ارزنده و والایی ایفا می‌کند. همین‌طور از این نکته نباید چشم‌پوشی کرد که درست است که خانواده و سپس مدرسه و دوستان نقش مهمی در این روند دارند؛ لیکن مسأله

ازدواج نیز بستری برای رشد و تکامل شخصیت است و چنان چه شریک زندگی فرد مناسبی باشد شخص را به سمت و سوی شکوفایی سوق داده و در غیر این صورت وی را به ورطه نیستی و نابودی می‌کشانند. مبحث طرحواره‌های جفری یانگ که این پژوهش بر آن استوار است نیز از اهمیت نقش همسر و دلبستگی ایمن و پایدار در عدم شکل‌گیری طرحواره‌ها و حتی کمک به درمان طرحواره‌هایی که سرآغاز آن‌ها دوره کودکی است، سخن گفته است. کلمه طرحواره در حوزه‌های گوناگونی به کار رفته است. طرحواره به‌طور کلی به ساختار، قالب یا چارچوب اطلاق می‌گردد.

«در فلسفه قدیم یونان، منطق‌یون رواقی، به‌ویژه فروسیپوس، اصول منطق را در قالب طرحواره استنباط مطرح کرده‌اند. طرحواره در نظام فلسفی کانت، درک و دریافت نقطه اشتراک تمام عناصر یک مجموعه تعریف می‌شود. این واژه همچنین در نظریه ریاضی مجموعه‌ها، هندسه جبری، تحلیل ادبی و... به کار برده شده است». (یانگ و همکاران، ۱۳۹۳: ۲۹)

مقصود از این پژوهش، طرحواره‌های درمانی جفری یانگ - یکی از حوزه‌های درمان‌شناختی - است. نام دیگر طرحواره، تله است که از آن به تله زندگی یاد می‌شود.

«طرحواره‌ها یک الگوی فراگیر عاطفی، فکری، حسی و رفتاری هستند. در حقیقت طرحواره مجموعه‌ای از احساسات، خاطرات، تصاویر ذهنی، شناخت‌واره‌ها و حس بدنی را در بر می‌گیرد که از ابتدای زندگی تا نوجوانی در تعامل میان خلق‌وخوی آسیب‌پذیر و سبک‌های فرزندپروری و شیوه برخورد اطرافیان و تروماهای (ضربه‌های روان‌شناختی) تجربه شده شکل می‌گیرد». (آرنتز و جاکوب، ۱۴۰۱: ۱۰)

طرحواره‌ها به دو دسته کلی طرحواره‌های ناسازگار اولیه و طرحواره‌های شرطی (ثانویه) تقسیم می‌شوند.

«طرحواره‌های ناسازگار اولیه، الگوهای هیجانی و شناختی خود-آسیب‌رسانی هستند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن شکل گرفته‌اند و در سیر زندگی تکرار می‌شوند. این طرحواره‌ها شامل طرحواره رهاشدگی/بی‌ثباتی، بی‌اعتمادی/بدرفتاری، محرومیت هیجانی/کمبود عاطفی، نقص/شرم، وابستگی/بی‌کفایتی، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری، خود تحول نیافته/گرفتار، شکست، منفی‌گرایی/بدبینی، تنبیه، استحقاق/بزرگ‌منشی و خویش‌ن‌داری/خود انضباطی ناکافی هستند». (یانگ و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۰)

«طرحواره‌های ناسازگار اولیه چند ویژگی دارند از جمله اینکه: ۱- عموماً تحت تأثیر رویدادهای

منفی و ناگوار سال‌های اولیه به وجود می‌آیند. ۲- از نظر شدت و فعالیت متفاوتند و هرچه طرحواره‌ای شدیدتر باشد، شمار بیشتری از موقعیت‌ها می‌توانند آن را فعال کنند و به این ترتیب فرد عواطف شدیدی را تجربه می‌کند. ۳- با هیجان‌های منفی زیادی همراه هستند، مانند خشم، نفرت، ترس، شرم و... ۴- بر روابط بین فردی تأثیر می‌گذارند؛ بنابراین افراد با داشتن چنین طرحواره‌هایی اغلب در شکل‌گیری و تداوم ارتباط با دیگران با مشکل مواجه بوده و الگوهای رفتاری‌ای را به نمایش می‌گذارند که خود آسیب‌رسان، ناکارآمد و مخل آسایش خود و دیگران‌اند. ۵- در برابر تغییر به شدت مقاوم بوده، تا اندازه‌ای ناهشیارند، در تار و پود روان ریشه دوانیده‌اند و به همین دلیل تغییر آن‌ها دشوار است. ۶- تغییر و بهبود آن‌ها در پیشگیری از عود بسیاری از اختلالات روان‌پزشکی مؤثر است» (قهاری، ۱۳۹۶: ۳۱-۳۲)؛ اما طرحواره‌های شرطی، طرحواره‌هایی هستند که بعداً در سیر تحول شکل می‌گیرند، هیچ راه‌گریزی برای فرد باقی نمی‌گذارند؛ اما روزنه‌امیدی برای فرد ایجاد می‌کنند؛ بدین معنا که فرد پیش خود خیال می‌کند توانایی تغییر نتیجه و جلوگیری از نتایج منفی را دارد. (همان: ۳۲-۳۳)

مروری اجمالی بر رمان‌های «یومیات مطلقه» و «وانهاده»

رمان «یومیات مطلقه» اثر هیفاء بیطار پزشک و نویسنده سوری، جزء رمان‌های پسامدرن است که به شیوه اول شخص نگاشته شده است. و به عبارتی فراداستان است یعنی رمانی درون یک رمان. این رمان به گونه‌ای نقدی بر شرایط حاکم بر کشورهای عربی و جو سنتی و مردسالارانه آن است و نویسنده داستان می‌کوشد تا از فحوای متن و خلق شخصیت‌ها، آزرده‌گی خاطر خویش را از این شرایط بیان دارد. این رمان در واقع بازتاب شرایط بغرنج یک پزشک است که همسرش در ابتدا عاشق و دلدادۀ اوست؛ ولی رفته‌رفته عشق، رنگ می‌بازد و نفرت جای آن را می‌گیرد و مهر ورزیدن به دیگری موجب می‌شود به طور کلی از این تعهد کناره‌گیری نموده و در پی طلاق دادن همسرش برآید؛ اما به مدت چهار سال او را در وضعیت معلق نگه می‌دارد. در این میان قهرمان داستان مجذوب مرد دیگری می‌شود؛ ولی چون هنوز مهر طلاق بر شناسنامه‌اش نخورده نمی‌تواند با او ازدواج کند و این امر موجب رسوایی وی گشته و سبب می‌شود که خانواده‌اش نیز که در گذشته به او مهر می‌ورزیده‌اند، او را رها کنند... او هماره در کشاکش دست و پنجه نرم کردن با مشکلات است و همین مسأله طرحواره‌ها را در او فعال می‌سازد. این رمان رنج‌های وی را به خوبی به تصویر می‌کشد. شخصیت زن، خاطراتش را می‌نویسد که نام رمان برگرفته از روزنگارهای اوست که در آن

از مکنونات قلبی‌اش پرده برمی‌دارد.

رمان «**وانهاده**» اثر سیمون دوبووار اثر نویسنده، فیلسوف و فمنیست فرانسوی، داستانی است که به شیوه اول شخص نگاشته شده است و به گونه‌ای نقدی بر جامعه مردسالار فرانسه است و زندگی زنی رنج‌دیده در آستانه چهل سالگی به نام مونیک را به تصویر می‌کشد که همسری پزشک به نام موریس و دو دختر به نام‌های کولت و لوسین و دامادی به نام ژان پیر دارد. این زن به شدت دغدغه‌مند و مدام پیگیر رخدادهایی است که برای عزیزانش رخ می‌دهد و هر لحظه گوش به زنگ است. بیش از حد فداکار است و تمام زندگی‌اش در خانواده‌اش خلاصه می‌شود. زنی مغموم و رنج‌دیده که پس از آن که می‌بیند عشق میان او و همسرش رنگ باخته و همسرش به نوئیلی زنی مطلقه با یک دختر و به شدت جاه‌طلب و با ویژگی‌هایی برعکس مونیک، دلبسته گشته و اکثر اوقات خویش را با وی می‌گذراند و حتی طاقت شنیدن گله‌مندی‌ها و شکوه‌های وی را نیز ندارد به درون خویش می‌خزد و در منجلاب افسردگی فرو می‌رود.

به میان آمدن نام نوئیلی که یادآور پاپانونوئل است نیز از سر اتفاق نبوده و نشانگر عشقی تازه و معشوقی جدید است که نویسنده به همین جهت این نام را برگزیده تا از تازه بودن این عشق پرده بردارد. در نهایت همسرش با بی‌مهری تمام او را وانهاده و به وی می‌گوید می‌خواهد مدتی در منزل دیگری سکنی گزیند و سپس به نوئیلی بپیوندد و هماره مترصد فرصت است تا از وی باج بگیرد؛ زیرا متوجه شده که مونیک زنی احساساتی است و پای احساسات که در میان باشد همه چیز را می‌بخشد. مونیک پیوسته در حال دست و پنجه نرم کردن برای باز پس گرفتن موریس از نوئیلی است و همین مسأله در کنار دوری از فرزندانش باعث پررنگ شدن طرحواره‌ها در وی می‌گردد. او خاطراتش را می‌نویسد و تمام رمان حاصل روزنگارهای اوست که در آن از دردها و آلامش پرده برمی‌دارد. نام رمان نیز نشانگر وانهادن و کنار گذاشته شدن او توسط همسرش موریس است.

۴. تحلیل داده‌ها

طرحواره نقص/شرم

این طرحواره معمولاً در افرادی شکل می‌گیرد که دارای اعتماد به نفس پایینی هستند و حتی در مواردی دچار دیسمورفی (dysmorphia) یا خود زشت‌پنداری هستند. این امر معمولاً نشانگر آن است که در دوره کودکی و به ویژه نوجوانی که (فرد با مسأله بحران هویت روبه‌روست) برچسب‌های

منفی از سمت خانواده و اطرافیان به فرد زده شده و او را بر این تصور واداشته که همواره نقصی در وجود وی است و به اندازه کافی دوست داشتنی نیست.

«احساس اینکه فرد در مهم‌ترین جنبه‌های شخصیتش، انسانی ناقص، نامطلوب، بد، حقیر و بی‌ارزش است یا اینکه در نظر افراد مهم زندگی‌اش فردی منفور و نامطلوب به حساب می‌آید» (یانگ و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۸).

«آنها بر این باورند که دوست داشتنی و ارزشمند نیستند. ویژگی مهم آنها احساس شرمگینی به خاطر نقص‌های واقعی یا خیالی‌شان است». (هیث و استارتاپ، ۱۴۰۲: ۵۳)

«افراد دارای این طرحواره خود را شایسته هیچ نوع محبت، احترام یا توجهی نمی‌بینند و صرف‌نظر از هر رفتاری که می‌کنند، احساس ارزشمندی ندارند. این تجربه معمولاً با احساس شرم شدید مرتبط است. طرحواره نقص/ شرم در بیماران دارای اختلال شخصیت مرزی (BPD) همراه با طرحواره بی‌اعتمادی/ بدرفتاری مکرراً مشاهده می‌شود. افراد متأثر از این طرحواره غالباً در دوران کودکی‌شان از نارزنده‌سازی‌ها و تحقیر شدن‌های زیادی رنج برده‌اند». (آرنتر و جیکوب، ۱۴۰۱: ۲۰-۲۱)

در خصوص قهرمان رمان «*یومیات مطلقه*» باید گفت که این طرحواره، زمانی در وی شکل گرفت که همسرش که ابتدا دلدادۀ وی بوده است، وی را با وجود این که از خانواده‌ای متعهد و با فرهنگ و پزشکی چیره دست بوده و همواره به شوهرش عشق می‌ورزیده، رها نموده است و در وی این طرحواره شکل گرفته که چه نقصی در وی وجود داشته که این چنین واگذارده شود؛ بنابراین این طرحواره در وی فعال می‌شود و سپس هنگامی که می‌بیند همه حتی خانواده‌اش او را طرد می‌کنند و از زاویه دید دیگری به وی نگریسته و به او انگ مطلقه می‌زنند، این طرحواره به شدت در وی پر رنگ می‌گردد و همانگونه که خود می‌گوید از فردی که مورد تأیید همگان است حالا به فردی در مانده و رانده شده تبدیل گشته است و خود نمی‌داند چگونه باید از این شرایط رهایی یابد. «... لقد تحوّلت من إنسانة متصالحة مع المجتمع حائزة على رضى الوالدین إلى متمرّدة منبوذة، صحیح أنّی كنت متعلّمة کثیراً من النبذ الإجماعی الذی عشته، لكنني لم أعرف کیف أترجع أو أفتح باب هدنة و صلح مع الناس ومع أي بالدرجة الأولى». (بیطار، بی‌تا: ۸۰)

ترجمه: من از انسانی که به گونه‌ای شایسته با جامعه برخورد می‌کردم و رضایت والدینم را هم

به دست آورده بودم به زنی سرکش و رانده شده تبدیل شده بودم. درست است که از رانده شدن از جامعه‌ای که در آن می‌زیستم بسیار رنج می‌کشیدم؛ اما نمی‌دانستم چگونه عقب‌نشینی کنم یا از در صلح و آشتی درآیم در درجه نخست با پدرم آشتی کنم.

و سپس با جامعه از دیگر مواردی که می‌توان اشاره کرد، نقص در روابط است که نشأت گرفته از تغییر نظر مردم درباره شکل، ظاهر، نحوه برخورد و رفتار وی است و اینکه پیوسته او را مورد انتقاد قرار داده و به او انگ‌ها و برچسب‌های مختلفی می‌زنند که باعث فعال شدن طرحواره نقص/ شرم می‌گردد؛ زیرا در جامعه سوریه وفاداری به شوهر یک التزام محسوب شده و طلاق نقصی برای زن به شمار می‌آید.

«وتفقد المطلقة من حيث لا تدري كل حصانة أخلاقية، ويتغير الناس في تفسير شكلها وسلوكها وحركاتها. فإذا كان شكلها بريئاً. يقولون: هذه البراءة، ليست الا قناعاً لتخفي حقيقتها البشعة الفاسقة. وإذا كانت جميلة وفائضة الأنوثة يقولون جمالها جر عليها طريق العصيان ومخالفة الأخلاق العامة، ورمي بها في هوة لاقرار لها هي الطلاق، وإذا كانت دميمة يقولون ما من رجل قادر أن يتحمل هذا القبح، خاصة إذا ترافق مع لقب مطلقة!!» (همان: ۸۶)

ترجمه: زن مطلقه از آن جا که به چارچوب‌های اخلاقی پایبند نیست، نظر مردم درباره ظاهر، رفتار و حرکاتش تغییر می‌کند اگر ظاهر معصومانه‌ای داشته باشد، می‌گویند این معصومیت نقابی است تا با آن حقیقت زشت و گنهکار خود را بپوشاند. چنانچه زیبا و لوند باشد می‌گویند جذابیتش بیراهه را بر او هموار ساخت و او را در چاله‌ای ژرف به نام طلاق فرو برده است. چنانچه نازیبا باشد، می‌گویند هیچ مردی تحمل این زشتی را ندارد به‌ویژه آن که کلمه مطلقه همراهش باشد.

«ويل للمطلقة التي عاشت منطلقة قبل زواجها؛ فبعد الطلاق، وحين تحاول ترميم أشرعتها المنكسرة وبث الأمل الواهي في نفسها، وتحاول البداية من جديد، والخروج من فوقة القهر والمشاكل والعذاب، تبتمس للحياة مجدداً بما تخفي هذه الإبتسامة من جروح نازفة ساخنة، موجعة، ويل لها من إبتسامتها إنهم يحملونها كل إغواء أنوثة، بل أنها دعوة صريحة للرجال بأصنافهم المختلفة متزوجين، وعازبين، صغاراً، كباراً، كهولاً، ودعوة لعلاقة غرامية مع امرأة مجربة، خبيرة بالرجال والحياة الجنسية». (همان: ۸۶)

ترجمه: وای به حال زن مطلقه اگر قبل از ازدواج آزاد زیسته باشد و پس از طلاق بخواهد بادیان‌های شکسته خود را ترمیم کند و به آرزوهای واهی خود جامه عمل بپوشاند و تلاش کند از نو آغاز کند و از منجلاب خشم، مشکلات و رنج‌ها بیرون آید، دوباره به روی زندگی لبخند زند، لبخندی که زخم‌های خونین و تازه و خاطرات دردناک در آن پنهان کند. وای بر لبخندش! آن‌ها لبخندش را نوعی اغواگری زنانه به شمار می‌آورند؛ بلکه آن را دعوتی آشکار برای انواع مختلف مردان اعم از متاهل، مجرد، کوچک و بزرگ، میانسال و دعوتی برای رابطه عاشقانه با زنی مجرب در برخورد با مردان در زندگی زناشویی است.

این طرحواره در رمان «وانهاده» سیمون دوبوار نیز قابل مشاهده است آنجا که قهرمان می‌گوید: «از لوسین پرسیدم درباره من چه فکر می‌کنی؟ با حیرت به من نگریست. می‌خواهم بگویم چطور مرا توصیف می‌کنی؟ خیلی فرانسوی هستی، آنطور که اینجا می‌گویند خیلی «سافت» هستی خیلی هم آرمان‌گرایی. قدرت دفاع نداری. این یگانه نقص توست. یگانه؟ البته سوای آن تو سرزنده، با نشاط و جذابی. خیلی مختصر بود. منظورم توصیف اوست. تکرار کردم سرزنده، بانشاط، جذاب؟ ناراحت به‌نظر می‌رسید. خودت را چطور توصیف می‌کنی؟ مثل مرداب. همه چیز در آن غرق می‌شود. خودت را پیدا خواهی کرد». (دوبوار، ۱۳۹۷: ۱۴۶)

در اینجا مشاهده می‌شود که چون مونیک همسرش مونس او را وانهاد است همواره در این اندیشه به سر می‌برد که ناپذیرفتنی، سرشار از نقص و ناخواستنی است به همین سبب است که موريس نوئیلی را به او ترجیح داده و او را ترک کرده است. پس از لوسین دخترش می‌پرسد نظرش را درباره او بگوید که می‌تواند از این کار دو هدف داشته باشد؛ اول: به خود بقبولاند که هنوز هم دوست‌داشتنی است. دوم: مهر تأییدی بر این مسأله باشد که او دوست‌داشتنی نیست و به همین سبب موريس از او کناره گرفته است. این قضیه برخاسته و نشأت گرفته از این است که موريس پیوسته بر او خرده گرفته و از وی عیب‌جویی کرده تا بدین‌سان سرپوشی بر فاصله گرفتن از او نهد؛ بنابراین طرحواره نقص/ شرم در وی فعال گشته است.

طرحواره رها شدگی/ بی‌ثباتی (ترک شدن)

این افراد همواره نگران آن هستند که مورد پذیرش اطرافیان و به‌ویژه عزیزان خویش قرار نگیرند و همواره این احساس را دارند که بالاخره روزی فرا خواهد رسید که آن‌ها را از دست خواهند داد چه به واسطه مرگ و چه به واسطه قطع شدن ارتباط و همواره به ماندگاری و کیفیت روابط بسیار

بی‌اعتمادند در نتیجه روابط متزلزلی را تجربه می‌کنند. این مسأله گاه ناشی از این است که فرد در کودکی گرسنگی روانی کشیده است؛ یعنی اینکه والدین و اطرافیان نسبت به وی بی توجه بوده‌اند و یا توجه کافی را مبذول نداشته‌اند.

«تله «ترک شدن»، احساس ترک شدن از سوی افرادی است که شما دوستشان دارید که منجر می‌شود سرانجام برای همیشه از نظر احساسی گوشه‌گیر و تنها شوید. به هر طریق ممکن تصور می‌کنید که تنها خواهید ماند، حال چه این ترک شدن از طریق مرگ باشد، چه از طریق ترک خانه و یا ترجیح دادن دیگری و ترک شما». (یانگ و کلوسکو، ۱۳۹۵: ۶۵)

آنها شدیداً نگران طرد شدن از جانب سایرین‌اند. بیماران دارای این طرحواره غالباً با افراد بی‌ثبات رابطه برقرار می‌کنند و در نتیجه طرحواره‌شان بارها و بارها تأیید می‌شود. (آرنتز و جیکوب، ۱۴۰۱: ۱۸)

«این فرد احساس می‌کند که افراد مهم زندگی‌اش نمی‌توانند حمایت عاطفی و تشویق لازم را از او به عمل آورند و بنابراین این فرد معتقد است هر لحظه امکان دارد افراد مهم زندگی‌اش بمیرند یا این که او را رها کنند و به فرد دیگری علاقمند شوند». (یانگ و همکاران، ۱۳۹۳: ۳۸)

در رمان «**یومیات مطلقه**» مشاهده می‌شود که چند مسأله سبب شکل‌گیری طرحواره رهاشدگی / بی‌ثباتی در قهرمان داستان گشته: ۱- قطع شدن ناگهانی پیوند عاطفی عمیق او با همسرش و مطرح شدن درخواست طلاق از جانب او ۲- ترجیح دادن دیگری به او توسط همسرش و تنها گذاردن او برای مدتی ۳- حمایت نشدن از سوی خانواده پس از مطرح شدن قضیه طلاق و به‌ویژه قطع ارتباط پدرش با او پس از آن که فهمید او در این مدت (۴ سال) که به حالت معلق بود یعنی نه همسرش در کنارش بود و نه اینکه حاضر بود او را طلاق دهد، پنهانی به مرد دیگری علاقمند گشته و عملاً رفته رفته ارتباط خود را با وی کمرنگ و سپس قطع کرد ۴- علاقه وافر که به کودکش لمی دارد و گاه این جدایی‌های چند روزه باعث گشته ترس عمیقی در جانش رخنه کند که ممکن است دیگر او را نبیند.

حال به تک‌تک این موارد پرداخته می‌شود: طرد شدن از سوی همسر، قطع شدن پیوند عمیق او با پدر که از کودکی با وی بسیار مأنوس بوده، باعث شده علاوه بر اینکه به حالتی اغراق‌آمیز به کودکش عشق ورزد و پیوسته در خیالش از دست دادن او را به تصویر کشد و برای این مسأله خیالی رنج بکشد و افسوس بخورد و تا سرحد جنون دخترکش را دوست بدارد و تمامی آرزوها و امیالش

را در وی خلاصه کرده و حتی احساسات و آینده خویش را قربانی امیال او کند؛ مثلاً آن جا که تاجر مصری به او پیشنهاد ازدواج می‌دهد به خاطر کودکش هم که شده قید این ازدواج را بزند. از مسائل دیگری که حائز اهمیت است، بیماران دارای طرحواره رهاشدگی/ بی‌ثباتی معتقدند روابط عاطفی تداوم نخواهند داشت؛ بنابراین او چندین بار دست رد به عشق این جوان می‌زند با این که خود دارای موقعیتی درخور و شایسته است؛ اما گویی خود را شایسته عشق‌ورزیدن نمی‌بیند همین مسأله موجب می‌شود بارها به عشق‌ورزی این جوان شک کرده و احساس کند شاید چون بی‌پناه است به او روی آورده است و بنابراین چندین بار لب به اعتراف گشوده است:

«زوجان منسجمان في العقد السادس، وأنا رأس المثلث، امرأة مهجورة في الثلاثين، داخلي دائما يفلي كبركان، صراخ أخرس يفجر شراييني، وأتساءل أبدا: إلى متى؟! وشبابي المدفون بين عجوزين شبعاً من الحياة، وأنتفض واقفة وأنسحب من الصالون، وأنا أحس ان بخار الانفجار أخذ يخرج من صدري صاعداً إلى أنفي وفمي وأذني، وأدخل غرفة نومي، وأنظر لنفسي في المرأة فتطالعي صورة امرأة جامدة الملامح، شفتاها مطبقتان ولكن لو إنفرجتا لخرجت من بينهما حمم، نظرة عميقة جامدة تنذر أن حريقاً قريباً سيشتعل أكلا الأخضر واليابس، ويهديني الاعياء». (بيطار، بی‌تا: ۱۳)

ترجمه: پدر و مادرم زوجی هماهنگ در دهه ششم زندگیشان هستند و من رأس این هرم، زنی تنها در سی سالگی، درونم همیشه مانند آتش‌فشان به جوش و خروش درمی‌آید، فریاد بی‌صدایی رگهایم را پاره می‌کند و همیشه از خودم می‌پرسم: تا به کی؟ در حالی که جوانی‌ام در میان یک زوج پیر که از زندگی سیر شده‌اند دفن شده است. و ایستاده تکان می‌خورم و از سالن خارج می‌شوم، و من احساس می‌کنم که دود این انفجار از سینه‌ام خارج شده و به سوی بینی‌ام و دهانم و گوشم بالا می‌رود، و وارد اتاق خوابم می‌شوم و در آینه به خودم نگاه می‌کنم پس چهره زنی خشک به من می‌نگرد؛ با لبانی بسته؛ اما اگر منفجر شوند از میان آن‌ها آب‌های سوزانی خارج خواهد شد، نگاهی خشک و جامد که نذر کرده است آتش قریب‌الوقوعی روشن خواهد شد و تر و خشک را خواهد خورد و خستگی مرا آرام می‌کند.

و در جایی دیگر می‌گوید:

«صحيح أنك في النهار تعملين وتحكين بالناس وتمشين في الشوارع المزدهمة وتركبين الباصات والسيارات ولكن وحدتك نفسها تظل قابعة في مكان ما من نفسك منقوعة كقط مريض، حتى حين

ترتاحین فی غرفتک ظهرا وترتقین علی السریر فإنک تحسین وحدتک وأحزانک وخیبات أملك وأحلامک
وآمالک، کیف تجتمع کلها متجانسة کخلیط یصعب فصل عناصره، لکأن تناقضاته تصالحت
وتجاذبت کشحنتین متعاکستین». (همان: ۱۳)

ترجمه: به خودم می‌گویم درست است که تو در طول روز کار می‌کنی و با مردم صحبت می‌کنی
و در خیابان‌های شلوغ قدم می‌زنی و سوار اتوبوس‌ها و ماشین‌ها می‌شوی؛ اما تنهایی‌ات به نوبه خود
سر جای خودش است در جایی از وجود تو جابخوش کرده است مانند گربه‌ای ناخوش حتی هنگامی
که ظهرها در اتاقت استراحت می‌کنی و روی تخت دراز می‌کشی تنهایی‌ات و اندوه و ناامیدی‌ات
و رؤیاهایت و آرزوهایت را احساس می‌کنی. چگونه همه آن‌ها را که همچون مخلوطی هستند که
جدا کردن اجزایش از یکدیگر سخت و دشوار هستند، جمع می‌کنی، گویا تناقضاتش با یکدیگر صلح
کرده و همچون دو نیروی متضاد به یکدیگر جذب شده‌اند.

در خصوص وجود این طرحواره در رمان «وانهاده» سیمون دوبوار نیز باید گفت این طرحواره
هنگامی در مونیك شکل می‌گیرد که متوجه رفتارهای غیرمعمول همسرش موریس که پزشک
است می‌شود مثلاً این که دیر هنگام به منزل باز می‌گردد، بیش از حد غایب می‌شود، سرد، بی‌عاطفه
و بی‌مهر شده و حتی بیماری دخترشان کولت که ثمره عشقشان و ازدواج چندین و چند ساله‌شان
است برایش بی‌اهمیت گشته است و بنابراین با سؤال پیچ کردن موریس متوجه می‌شود که همسرش
به او خیانت کرده است:

«- این چه وقت برگشتن است؟ کجا بودی؟»

- می‌دانم سه صبح است.

- کولت مریض است، از نگرانی دارم دیوانه می‌شوم، و تو ساعت سه صبح برمی‌گردی. تا این
ساعت که کار نمی‌کردید.

برای این که او را از این حالت در بیاورم و وادار کنم توضیحی بدهد، از سر اتفاق کلمات
بی‌معنایی بر زبان آوردم:

- جریان چیست؟ زنی در زندگیت پیدا شده؟

بدون این که نگاه از من برگیرد گفت:

- بله مونیك، زنی در زندگیم پیدا شده». (دوبوار، ۱۳۹۷: ۱۷-۱۶)

به طور کلی چند مسأله باعث پررنگ شدن این طرحواره در وی می‌گردد: ۱- ازدواج کولت با

ژان پیر و این که پیوسته در خدمت شوهرش است. ۲- بیماری سخت ژان پیر و کولت که بسیار نگران‌ش ساخته و احساس می‌کند برای همیشه آن‌ها را از دست خواهد داد. ۳- مهاجرت دخترش لوسین به آمریکا برای همیشه. ۴- تغییر رفتار دوستانش با او به‌ویژه دیانا که مونیک همیشه مترصد فرصت است تا اخبار نوئیلی معشوقه همسرش موریس و نوع رابطه میان آن دو را از او بگیرد بلکه با رقه‌امیدی در دلش جرقه زده و ناامیدی رخت بربندد؛ حتی او نیز در دوستی به او خیانت می‌ورزد. ۵- تغییر رفتار همسرش موریس با آن که عشقی چندین و چندساله به یکدیگر داشته و عاشقانه او را دوست می‌داشته است؛ ولی این عشق با پیدا شدن نوئیلی رنگ باخته و سپس موریس وی را ترک می‌کند؛ بنابراین او که از طرد شدن هراس داشته گوشه گیر و تنها و منزوی گشته و حال با ترجیح دادن نوئیلی بر او تنها خواهد ماند و حتی روابط این افراد که غالباً مضطربند ناپایدار است؛ چرا که به افراد بی‌ثبات دل می‌بندند موریس یکی از این افراد بی‌ثبات است؛ بنابراین او در مهمانی روابط تمامی افراد حاضر در مهمانی را به سخره می‌گیرد و به آن‌ها نقاب دروغین می‌زند همان گونه که رابطه خود پس از گذشت این همه سال تباه گشته و رو به ویرانی نهاده است و موریس او را ترک کرد:

«سال‌های قبل، پیوند هر زنی با مردش و هر مردی با زنش برایم ملموس بود. زوج‌ها را باور داشتم، چون خودمان را باور می‌کردم. ولی شب نوئل آدم‌هایی را می‌دیدم که بر حسب تصادف کنار هم نشسته بودند. هرازگاهی، سراب پیشین زنده می‌شد؛ به نظرم می‌رسید که موریس به پوستم جوش خورده است. انگار موریس همیشه شوهرم خواهد بود همان طور که کولت، دخترم؛ رابطه‌ای که ممکن است فراموش و تباه شود، ولی از بین رفتنی نیست؛ ولی این رابطه از سوی او قطع شده بود: دو بیگانه بودیم. میل داشتم فریاد بزنم و بگویم: همه چیز دروغ است، بازی است، مضحکه است.» (همان: ۱۱۰)

و به تنهایی خود و افتادن در منجلاب افسردگی اعتراف می‌کند که گویی روی ورطه هستی و نیستی تاب می‌خورد، روز و شب را نمی‌شناسد و هنگامی که اوضاع رو به وخامت می‌نهد به مشروب یا داروهای خواب آور پناه برده و هنگامی که اندکی وضعیتش بهتر می‌شود به رمان پناه می‌برد و هنگامی که به رادیو گوش فرا می‌دهد در دنیای خیال غرق می‌شود، گویی از فشار تنهایی، ارتباطش با واقعیت را از دست داده و در عالم دیگری سیر می‌کند:

«خواستهام خودم را در گور دفن کنم؛ روز و شب را دیگر نمی‌شناسم؛ وقتی حالم خیلی بد

است، وقتی همه‌چیز غیرقابل تحمّل می‌شود، مشروب می‌خورم، آرام‌بخش یا داروهای خواب‌آور. وقتی بهترم به دواهای محرک متوسل می‌شوم و خودم را در یک رمان پلیسی غرق می‌کنم: یک عالم از این رمان‌ها تهیه کرده بودم. وقتی سکوت خفهام می‌کند، رادیو را روشن می‌کنم و از یک سیاره دوردست صداهایی به گوشم می‌رسد که به زحمت آن‌ها را درک می‌کنم: این جهان، زمان، ساعات، قانون‌ها و زبان خاص، دغدغه‌ها و سرگرمی‌های خود را دارد که کاملاً برایم ناآشنا هستند. وقتی آدم کاملاً تنه‌است و در به روی خود بسته است، به چه درجه‌ای از آزاد شدن از قید همه چیز می‌رسد! اتاق بوی خاکستر سیگار و الکل گرفته، همه‌جا خاکستر ریخته، خودم کثیفم، ملحفه‌ها کثیفند، آسمان هم در پشت شیشه‌های کثیف، کثیف است. این کثافت مثل پوسته‌ای مرا محافظت می‌کند. لغزیدن به دورتر در عدم چندان مشکل نیست، لغزیدن تا جایی که بازگشتی در کار نباشد؛ ولی نمی‌خواهم، نمی‌خواهم! چهل و چهار ساله‌ام، برای مردن هنوز زود است، عادلانه نیست! نه می‌توانم دیگر زندگی کنم و نه می‌خواهم بمیرم». (همان: ۱۱۵)

یا در جایی دیگر دیانا که پیش از این دوست صمیمی وی بود صراحتاً به او می‌گوید: - وای! چقدر لاغر شده اید! چقدر حالت خسته‌ای دارید! کنجکاوی و بدجنسی باعث آمدنش شده بود. فوراً گرفتم... و همان گونه که خود مونیک به این مسأله پی برده است؛ عملاً مونیک را از خود رانده و به دوستی‌شان خیانت کرده است؛ چرا که جانب نوئیلی را گرفته و پیوسته در پی حمایت از اوست، همچنان که می‌گوید:

«- کسی جرئت نمی‌کند حقیقت را به شما بگوید؛ به عقیده من اگر خیلی بخواهیم پنهان کاری کنیم به آدم‌ها بد کرده‌ایم. شما باید خود را متقاعد کنید که موریس، نوئیلی را دوست دارد؛ جریان خیلی جدی است.

- نوئیلی این را به شما گفته است؟

- نه فقط نوئیلی. دوستانی که آن‌ها را زیاد دیده‌اند، در کورشوال. آن دو برای زندگی مشترک خیلی مصمم به نظر می‌رسیدند». (همان: ۱۲۷)

و او پیوسته آخرین بازمانده‌های وجودش را جمع می‌کند تا از این اتفاق (ترک شدن توسط موریس) جلوگیری به عمل آورد:

«- چیزی که نوئیلی نقل می‌کند حقیقت دارد، تصمیم گرفته‌ای با او زندگی کنی؟

- حتماً چنین چیزی را نقل نمی‌کند چون حقیقت ندارد. لحظه‌ای تردید کرد.

- چیزی که آرزو دارم و درباره آن با نوئیلی گفتگو نکرده‌ام، چون به تو مربوط می‌شود، این است که مدتی تنها زندگی کنم، البته موقتاً.

کشمکش بین ما در صورت جدا زندگی کردن از بین خواهد رفت!

- می‌خواهی ترکم کنی؟

- نه، به هیچ وجه. ما همدیگر را مثل سابق خواهیم دید.

- نمی‌خواهم!

فریاد زدم. مرا در آغوش گرفت.

با ملایمت گفت:

- بس کن! بس کن! همین جوری گفتم. اگر تا این حد برایت دشوار است از این برنامه صرف‌نظر می‌کنم.

نوئیلی می‌خواهد موریس مرا ترک کند اصرار دارد. دعوا به‌راه می‌اندازد: یقین دارم اوست که تشویقش می‌کند. نه، تسلیم نخواهم شد» (همان: ۱۲۹)؛ ولی تلاش او بی‌سرانجام و بیهوده بوده و ره به جایی نمی‌برد:

«فردا به پاریس برمی‌گردم. گرداگردم شب همیشه همان‌گونه سنگین است. تلگراف زده‌ام تا بخواهم موریس به اورلی نیاید. شهادت روبه روشن شدن با او را ندارم. خانه را ترک خواهد کرد. برمی‌گردد و او رفته است». (همان: ۱۴۷)

و این گونه است که تنهایی به سان ماری زهرآگین با نیشش او را می‌گزد، گویی در تار و پود جان وی رخنه کرده، در جای جای وجود او تنیده و به سان خون آشامی هر لحظه خون او را می‌مکد تا این که جانی برایش باقی نماند. همان‌گونه که خود می‌گوید از او فقط جسدی برجای‌مانده که بدون استمداد از دیگران قادر به انجام هیچ کاری نیست:

«وقتی صبح چشمانم را می‌گشایم می‌گویم باز یک روز شروع شد، به نظرم می‌رسد که تمام کردن روز غیرممکن است. دیروز در وان حتی بلند کردن دستم برایم دشوار بود: چرا دستم را بلند کنم، چرا قدم بردارم؟ وقتی تنها هستم دقیقه‌ها در حاشیه پیاده‌رو می‌مانم، کاملاً فلج». (همان: ۱۴۷)

متن فوق بیانگر اوج تنهایی قهرمان رمان «*وانهاده*» سیمون دوبوار است؛ زیرا گوشه‌گیری و انزوا قهرمان کاملاً مشهود است و دلیل آن طرد شدن از سوی اطرافیان است تا آنجا که خود را به فردی تشبیه می‌کند که به حاشیه جامعه کشیده شده یا کاملاً فلج است و از انجام کوچکترین

کاری عاجز است.

طرحواره وابستگی/بی‌کفایتی

این افراد نیز از اعتماد به نفس کافی برخوردار نبوده و همواره احساس می‌کنند که باید دیگران را به یاری بطلبند تا بتوانند از پس انجام دادن مسئولیت‌ها و وظایف خود برآیند. یکی از مواردی که باعث می‌شود این افراد این‌گونه باشند؛ پرورش در محیط خانواده‌هایی با میزان دلبستگی افراطی است که با محافظت بیش از حد و افراط‌گونه، جلوی احساس کفایت فرد را می‌گیرند یا این که در برابر حوادث ناگوار، والدین، نگرانی‌های شدیدی را از خود بروز داده و کودک را به اصطلاح نازپرورده، بار می‌آورند.

«احساس درماندگی و ناتوانی در انجام دادن امور زندگی ویژگی محوری بیمارانی است که دارای طرحواره وابستگی بی‌کفایتی هستند. آن‌ها احساس می‌کنند بدون کمک جدی دیگران نمی‌توانند از عهده مسئولیت‌های روزمره‌شان برآیند. والدین این افراد هرگز خواسته‌چندانی از آن‌ها نداشته و به جای آنکه به فرزندان خویش کمک کنند تا در دوران نوجوانی استقلال و خودمختاری لازم را به دست آورد تقریباً تمام وظایف روزمره آنان را انجام داده و هیچ مسئولیتی را به فرزندان خویش واگذار نکرده‌اند». (آرنتز و جیکوب، ۱۴۰۱: ۲۳)

همان‌گونه که روشن شد ریشه شکل‌گیری طرحواره‌های درمانی جفری یانگ و به‌ویژه این طرحواره از دوران کودکی نشأت می‌گیرد. همانطور که یادآوری شد افراد دارای این طرحواره قادر به حل مشکلات خود در سنین بزرگسالی نیستند؛ چرا که والدین آن‌ها در سنین نوجوانی که مرحله رسیدن به استقلال است، پیوسته آن‌ها را مورد التفات و مهر خود قرار داده و با عشق‌ورزی تمام به تمامی مسائل آن‌ها می‌پردازند.

مصادق این طرحواره در رمان «*یومیات مطلقه*» هیفاء بیطار یافت گردید، قهرمان رمان پیوسته از پدر استمداد می‌جوید. حتی از انجام دادن تکالیف خویش بدون کمک پدر عاجز و ناتوان است و این مسئله در وجود وی نهادینه گشته و باعث می‌شود سر مسئله جدایی از همسر بی‌مهرش پیوسته تعلل به خرج داده و زمان زیادی را صرف تصمیم‌گیری نموده و در نهایت با وضعیت معلق به این جریان خاتمه دهد.

«إني أعني وجوده ومحبة في كل لحظة، إنه أبي الحبيب ليس لرابطة الدم بيننا بل لأنه بكل بساطة كان أباً مثالياً، وإنساناً فاضلاً، واسع الأفق، صاحب نكتة... لا يمكنني أن أنسى كيف درس معي

الرياضيات في صف الكفاءة، وساعديني في فهمها وهو أستاذ اللغة العربية، لقد كان يفتح كتاب الرياضيات وإلى جانبه ورقة وقلماً ومسطرة يقرأ ويحل كل المسائل الصعبة والمعقدة... يشرح لي ما صعب علي فهمه في اللغة العربية والفرنسية والرياضيات والفيزياء، لقد استمر يجتهد، ويدرس معي - برغبة صادقة منه - حتى الصف العاشر...». (بيطار، بی تا: ۷۵-۷۶)

ترجمه: من همیشه وجود و محبتش را حس می‌کنم او پدر عزیز من است رابطه‌ای که وجود دارد فراتر از پدر فرزندی است. او یک پدر نمونه است انسان فاضلی است، افق دید گسترده‌ای دارد، خوش‌سخن و بذله‌گو است... هیچ وقت یادم نمی‌رود چطور به من ریاضیات درس می‌داد و کمک کرد تا ریاضی را به خوبی بفهمم جالب اینجاست که استاد عربی بود. او کتاب ریاضی را باز می‌کرد کاغذ، خودکار و خط‌کش همیشه همراهش بود او مثل یک دانش‌آموز زرنگ می‌نشست و مسأله‌ها را حل می‌کرد. سعی می‌کردیم مسأله‌های سخت را با کمک هم حل کنیم او همه مسأله‌های سخت و پیچیده را حل می‌کرد... پدرم آن چه را که از عربی، فرانسوی، ریاضی و فیزیک نمی‌فهمیدم برایم توضیح می‌داد. تا کلاس دهم همه کتاب‌ها را با عشق و علاقه به من درس می‌داد.

و در رمان «وانهاده» این شاهد مثال وجود دارد که در ادامه به بررسی آن پرداخته خواهد شد. «وقتی صبح چشمانم را می‌گشایم می‌گویم باز یک روز شروع شد به نظر می‌رسد تمام کردن روز غیر ممکن است دیروز در وان حتی بلند کردن دستم برایم دشوار بود. چرا دستم را بلند کنم؟ چرا قدم بردارم؟ وقتی تنها هستم دقیقه‌ها در حاشیه پیاده‌رو می‌مانم. کاملاً فلج». (دوبوار، ۱۳۹۷: ۱۴۷)

در این رمان مشاهده می‌شود، مونیک که زنی میانسال است هنگامی که شوهرش موريس وارد ارتباط با زنی دیگر به نام نوئیلی شده و در پی طلاق دادن و جدایی از اوست او عنان از کف داده و خود را فردی می‌داند که بدون دیگران قادر به انجام هیچ کاری نیست و نمی‌تواند از پس مسئولیت‌های روزمره خویش برآمده و همین وابستگی شدیدش به افراد خانواده (موريس همسرش) که او را وانهاده و فرزندانش کولت که با ژان پیر ازدواج کرده و تمام وقت در اختیار همسر خویش است به نوعی به نسخه دیگری از خود او تبدیل شده و لوسین که با مهاجرت او را ترک کرده است روز به روز احساس بی‌کفایتی بیشتری به او دست داده و در مرداب تنهایی و افسردگی خویش فرو می‌رود و می‌گوید کاملاً فلج شده است؛ یعنی به تنهایی از پس هیچ کاری برنمی‌آید و حتی تمام کردن روز به تنهایی برایش مانند مسأله‌ای لاینحل، دشوار و حتی غیرممکن است که تمامی این‌ها

از وابستگی بیش از حد او نشأت می‌گیرد.

۵. نتیجه‌گیری

واکاوی اندیشه‌ها، رفتار و کردار قهرمان دو رمان، با رویکردی روان‌کاوانه و از منظر طرحواره‌های درمانی جفری یانگ مارا به دستاوردهای زیر رساند:

قهرمان رمان «*یومیات مطلقه*» و «*وانهاده*» هر دو از طرحواره‌های ناسازگار اولیه یکسانی رنج می‌برند. طرحواره‌های ناسازگار اولیه‌ای که در هر دو شخصیت وجود دارد طرحواره وابستگی/بی‌کفایتی، طرحواره نقص/شرم و طرحواره رها شدگی/بی‌ثباتی (ترک‌شدن) است. خاستگاه طرحواره وابستگی/بی‌کفایتی در قهرمان رمان «*یومیات مطلقه*» امدادهای بی‌دریغ پدر به‌ویژه در دوران نوجوانی که مرحله رسیدن به استقلال و خودکفایی است در تمامی امور حتی انجام دادن تکالیف و در قهرمان رمان «*وانهاده*»، وابستگی شدید به همسر و خانواده که این مسأله ریشه در دوران کودکی وی دارد و نیز قرار گرفتن در مرحله میانسالی و دست و پنجه نرم کردن با بحران میانسالی که حس تنهایی را در افراد به‌ویژه بانوان برمی‌انگیزد.

طرحواره نقص/شرم برخاسته از بی‌توجهی همسران قهرمان دو رمان به آنان و وانهادن و کناره‌گیری از آنان است که ناشی از این مسأله است که آنان چون دوست داشتنی و جذاب نیستند کنار گذاشته شده‌اند. در خصوص مونیک هر دو شخصیت این نکته را باید خاطر نشان ساخت که عیب‌جوئی‌ها و سرزنش‌های همسرانشان مبنی بر اینکه آن‌ها کافی و ارزشمند نیستند نیز مهر تأییدی است که این طرحواره فعال گردد. شکل‌گیری طرحواره رهاشدگی/بی‌ثباتی (ترک شدن) نیز در قهرمان «*یومیات مطلقه*» ناشی از قطع شدن پیوند عاطفی عمیق او و همسرش و مطرح شدن درخواست طلاق از جانب وی، ترجیح دادن دیگری بر وی توسط همسرش و تنها گذاردن وی برای مدتی، حمایت نشدن از جانب خانواده و طرد شدن توسط آنان و جدایی‌های چند روزه از کودک دل‌بندش لمی است و در قهرمان رمان «*وانهاده*» (مونیک) عوامل زیر در پیرنگ شدن این طرحواره نقش دارد: ازدواج دخترش کولت با ژان پیر و این که او تمام مدت وقف همسر خویش است و به‌سان گذشته در کنار او نیست، مهاجرت دخترش لوسین به آمریکا برای همیشه و تنها گذاردن او و عدم شریک بودن با او در غم و اندوهش، بیماری صعب‌العلاج کولت و ژان پیر که عمیقاً به آن‌ها دل بسته است و احساس می‌کند آن‌ها را برای همیشه از دست خواهد داد. تغییر رفتار دوستانش با او

به‌ویژه دیانا که همیشه صندوقچه اسرار، محرم راز و سنگ صبور وی بود و حال عملاً با رفتار دیانا و با جانب‌داری از نوئیلی «معشوقه موریس (همسرش)» دوستی‌شان رنگ باخته است؛ زیرا دیانا به دوستی‌شان خیانت ورزیده است. خیانت همسرش به او و رخت برپستن عشق چندین و چند ساله‌شان و جایگزین شدن نوئیلی و ترک کردن او و طلاق دادنش توسط موریس. تمامی این عوامل طرحواره‌ها را در قهرمان این دو رمان پررنگ می‌سازند.

منابع

الف) کتابها

- آرنتز، آرنورد و جاکوب، گیتا. (۱۴۰۱). *تکنیک‌های طرحواره درمانی (الگوی مبتنی برذهنیت)*. مترجم: حامد برآبادی. چاپ پنجم. تهران: نشر اسبار.
- اصطفی، عبدالنبی. (۱۳۵۹). *ادبیات تطبیقی در جهان عرب*. ترجمه: حجت رسولی. چاپ اول. تهران: دانشگاه شهید بهشتی.
- ایوتادیه، ژان. (۱۳۹۰). *نقد ادبی در قرن بیستم*. مترجم: مهشید نونهالی. چاپ دوم. تهران: انتشارات نیلوفر.
- بیطار، هیفاء. (دون تا). *یومیات مطلقه*. لبنان: الدار العربیة للعلوم ناشرون.
- خلعتبری، جواد و قربان شیروودی، شهره و مسلم‌خانیا، اسحاق و کیانی، احمدرضا. (۱۳۹۱). *مباحث اساسی در روان‌شناسی شخصیت (نظریه‌ها)*. چاپ دوم. تهران: ساد (سامانه آموزش درجان).
- دوبوار، سیمون. (۱۳۹۷). *وانهاده*. مترجم: ناهید فروغان. چاپ یازدهم. انتشارات: نشر مرکز.
- ریزو، لارنس و دو تویت، پیترو و استین، دان و یانگ، جفری. (۱۴۰۲). *طرحواره‌های شناختی و باورهای مرکزی در مشکلات روان‌شناختی*. مترجمین: امینه کاشانیان، فهیمه سادات صاحبی، نجیبه اکبرزاده امیر دهی. ویراستار: دکتر سمیه محمدی تیله‌تویی. چاپ ششم. انتشارات برگ و باد.
- شمیسا، سیروس. (۱۳۸۸). *نقد ادبی*. چاپ سوم از ویرایش دوم. تهران: نشر میترا.
- شوالتز، دوان پی و شولتز، سیدنی ال. (بی تا). *نظریه‌های شخصیت*. مترجم: علی پور رجب میاندوآب.

- صفاری‌نیا، مجید. (۱۳۹۷). *نظریه‌های شخصیت (کارشناسی/ارشد روانشناسی)*. ویراستار علمی: احمد علی پور. چاپ اول. تهران: انتشارات دانشگاه پیام نور.
- غیاثی، محمدتقی. (۱۳۸۲). *نقد روان‌شناختی متن ادبی*. چاپ اول. تهران: انتشارات نگاه.
- فری، مایکل. (۱۳۹۳). *شناخت درمانی گروهی*. مترجمان: علی صاحبی و همکاران. چاپ اول. تهران: انتشارات سایه سخن.
- قهاری، شهربانو. (۱۳۹۶). *تغییر طرحواره‌ها*. چاپ اول. تهران: انتشارات رشد.
- گنجی، حمزه. (۱۳۹۰). *روان‌شناسی عمومی*. چاپ پنجاه و هفتم. تهران: نشر ساوالان.
- هیث، جیلیان و استارتاپ، هلن. (۱۴۰۲). *روش‌های خلاقانه طرحواره درمانی (پیشرفت‌ها و نوآوری در کار بالینی)*. مترجمان: حمید بهرامی‌زاده، سحر کرم‌فر، هانیه غلام‌حسین‌پور و الهام نیک‌فر. چاپ اول. تهران: انتشارات دانژه.
- یانگ، جفری و کلوسکو، ژانت. (۱۳۹۵). *زندگی خود را دوباره بیافرینید (برنامه کاربردی برای پایان بخشیدن به رفتارهای منفی و بازیابی احساسی خارق‌العاده)*. مترجم: ساره حسینی عطار. چاپ اول. مشهد: نشر شمشاد.
- یانگ، جفری و کلوسکو، ژانت و ویشار، مارجوری. (۱۳۹۳). *طرحواره درمانی (راهنمایی کاربردی برای متخصصان بالینی)*. مترجمان: حسن حمیدپور و زهرا اندوز. جلد یک. چاپ تهران: انتشارات ارجمند.
- (ب) مقالات:
- صدقی، حامد، و حبیبی، علی‌اصغر و بهروزی، مجتبی. (۱۳۹۵). «خوانش ساختارشکنی تقابل‌های دوگانه در رمان «یومیات مطلقه» بر اساس دیدگاه‌های هلن سیکسو». *فصلنامه لسان مبین*. سال ۷. شماره ۲۴. صص ۳۷-۵۸.
- صمیمی، سعیده، و عادل‌زاده، پروانه و پاشایی فخری، کامران. (۱۴۰۱). «نقد روان‌کاوانه شخصیت «وهاب» در رمان «خانه ادریسی‌ها» بر اساس طرحواره‌های ناسازگار اولیه با تکیه بر رویکرد جفری یانگ». *فصلنامه پژوهش‌های ادبی*. سال ۱۹، ش ۷۵، صص ۱۳۱-۱۰۵.
- غیبی، عبدالأحد و خلیلی، پروین و باوان پوری، مسعود. (۱۳۹۸). «تحلیل تطبیقی رمان‌های بین‌القصرین نجیب محفوظ و زن درهم شکسته سیمون دوبووار، براساس نقد فمینیستی». *نشریه پژوهش‌های ادبیات تطبیقی*. سال ۷. شماره ۲. صص ۱۰۷-۸۹.

- محمدی بایتمبر، چیمین و احمدی، محمد نبی. (۱۴۰۲). «تحلیل روان‌شناسانه شخصیت میلاد در رمان «خبز علی طاولة الخال میلاد» بر اساس نظریه طرحواره درمانی جفری یانگ». *مجله الجمعية الإيرانية للغة العربية وآدابها*، المجلد ۱۹، العدد ۶۹، صص ۱۵۲-۱۲۹.
- نیازی، شهرام و آقاجانی یزدآبادی، سمیه و ملایری، یدالله. (۱۳۹۰). «بازتاب رنج‌های زن عرب در رمان‌های هیفاء بیطار». *مجله زن در فرهنگ و هنر*، دوره ۳، شماره ۲، صص ۱۱۹-۱۳۱.

References

A) Books

- Arenz, A., and Jeicob, G. (1401). *Schema Therapy Techniques (mindset based model)*. Translator: Hamed Barabadi. Fifth edition. Tehran: Esbar Publishing.
- Astif, A. N. (1359). *Comparative Literature in the Arab World*. Translated by: Hojjat Rasouli. First edition. Tehran: Shahid Beheshti University.
- Ayotadie, J. (2019). *Literary Criticism in the 20th century*. Translator: Mahshid Nonhali. 2nd edition. Tehran: Nilofer Publications.
- Bitar, H. (n.d). *Yomiat Mutalqa*. Lebanon: Al-Dar al-Arabiya lul-Uloom Publishers.
- Dobvar, S. (2017). *Vanhadeh*. Translator: Nahid Foroughan. Publisher: Naşr Karzan.
- Frey, M. (2013). *Group Cognitive Therapy*. Translators: Ali Sahibi et al., first edition. Tehran: Sayeh Sokhon Publications.
- Ganji, H. (2019). *General Psychology*. 57th edition. Tehran: Nahrsavalan.
- Ghiashi, M. T. (2012). *Psychological Criticism of Literary Text*. first edition. Tehran: Negah Publications.
- Heath, J. and Startup, H. (1402). *Creative Methods of Therapeutic Planning (Advances and Innovations in Clinical Work)*. Translators: Hamid Bahramizadeh, Sahar Karamfar, Hanieh Gholam Hosseinpour and Elham Nikfar. First edition. Tehran: Publications Danje.
- Khalatbari, J. and Ghorban Shiroodi, Sh., Moslem Khaniyan, I., and Kiyani A. R. (2012). *Basic Topics in Personality Psychology (Theories)*. Second edition. Tehran: SAD (Darjan Education System).
- Qahari, Sh. (2016). *Changing Schemas*. First edition. Tehran: Rushd

Publications.

- Rizzo, L, Peter D. W., Don S., and Jeffrey Y. (1402). *Cognitive Schemas and Central Beliefs in Psychological Problems*. Translators: Amine Kashanian, Fahima Sadat Sahibi, Najibeh Akbarzadeh Amir Dehi. Editor: Dr. Samieh Mohammadi Tile Towi. Berg Publications and the wind.
- Safarinia, M. (2017). *Personality Theories (Master of Psychology)*. Scientific editor: Ahmad Alipour. First edition. Tehran: Payam Noor University Press.
- Schwartz, V. P., and Schultz, S.E. (n.d). *Personality Theories*. Translator: Alipour Rajab Miandoab.
- Shamisa, S. (2008). *Literary Criticism*. Third edition of the second edition. Tehran: Mitra Publishing.
- Young, J., and Jeanette, K. (2015). *Recreate Your Life (an application program for ending negative behaviors and extraordinary emotional recovery)*. Translator: Sara Hosseini Attar. first edition. Mashhad: Shamshad Publishing.
- Young, J., Klosko, J., Vishar, M. (2013). *Schema in the year (a practical guide for Balinese experts)*. Translators: Hassan Hamidpour and Zahra Enrouz. Volume one. Tehran: Arjmand Publications.
- **b) Articles and theses**
- Ghaibi, A. A. and Khalili, P. and Bawan Puri, M. (2018). "Comparative Analysis of the Novels between Najib Mahfouz and Simone de Beauvoir's The Broken Woman, based on feminist criticism". *Comparative Literature Research Journal*. Year 7. Number 2. pp. 107-89.
- Mohammadi Baitambar, Ch. and Ahmadi, M. N. (1402). "Psychological analysis of Milad's character in the novel "Khebs Ali Behsal al-Khal Milad" based on Jeffrey Young's theory of therapeutic schema", *Journal of Iranian Journal of Arabic Language and Etiquette*, Vol. 19, No. 69, pp. 152-129.
- Niazi, Shahram and Aghajani Yazdabadi, S. and Malairi, Y. (2013). "Reflection of Arab women's sufferings in Haifa Bitar's novels". *Women in Culture and Art Magazine*. Volume 3. Number 2. pp. 131-119.
- Samimi, S. and Adelzadeh, P. and Pashaei Fakhri, K. (1401). "Psychoanalytic criticism of the character "Wahhab" in the novel "The House of Hydrangeas" based on the primary incompatible schemas based on

Jeffrey Young's approach", *Literary Research Quarterly*, 19, No. 75, pp. 105-131.

- Sedki, H. and Habibi, A. A. and Mojtaba, B. (2015). "Deconstructive reading of dual oppositions in the novel "Yumiyat Absolute" based on the views of Helen Cixous". *Lasan Mobin Quarterly*. year 7. number 24. pp. 37-58.